

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

9/s (3) 2023

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5/9 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодида Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

<i>Шарипов Шоҳруз Фахриддин ўғли</i> ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА ХУСУСИЙЛАШТИРИШ СИЁСАТИ ТАРИХИ	9-14
<i>Хо'jamuratov Umarjon Rustamovich</i> O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	15-22
<i>Raxmanov Zafar Odilovich, Aloxunov Alisher Axmadjonovich</i> FARG'ONA VODIYSI YODGORLIKLARIDA ANIQLANGAN TAMG'ALI SOPOL IDISHLAR.....	23-26
<i>Mirhakimova Feruza Xoldorjon qizi</i> МАНМУДХО'JA ВЕНБУДИЙ УY МУЗЕYI ТАРИХИ	27-31
<i>Жабборова Ойдина Ихтиёржон қизи</i> XX АСРНИНГ 20-30 ЙИЛЛАРИДА МАҲАЛЛИЙ ТАРАҚҚИЙПАРВАРЛАР ТОМОНИДАН ИҚТИДОРЛИ ЁШЛАРНИ ГЕРМАНИЯГА ЎҚИШГА ЮБОРИЛИШНИНГ ТАШКИЛ ҚИЛИНИШИ.....	32-35

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

<i>Эшов Мансур Пулатович, Насырходжаева Дилафруз Сабитхановна</i> ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТ КОНЦЕПЦИЯСИ ВА УНИНГ ШАКЛЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАРИ	36-43
<i>Шадманов Эркин Шеркулович</i> МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ ВЛИЯНИЯ ДЕТЕРМИНАНТ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ НА ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ	44-52
<i>Асатуллаев Хуршид Сунатуллаевич</i> ДАВЛАТ ФИСКАЛ (БЮДЖЕТ-СОЛИҚ) СИЁСАТИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ ВА БАНДЛИККА ТАЪСИРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ.....	53-60
<i>Кулибоев Азамат Шоназарович</i> ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИНИ БЮДЖЕТДАН МОЛИЯЛАШТИРИШ ЖАРАЁНИ ТАҲЛИЛИНИНГ НАЗАРИЙ-УСЛУБИЙ ЖИҲАТЛАРИ.....	61-68
<i>Razzaqova Durdon Adashboy qizi</i> IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA BUXGALTERIYA DASTURINING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI.....	69-76
<i>Muminova Elnorahon Abdulkarimovna, Uraimjonov Azizbek Raxmonjon o'g'li</i> YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING O'RNI	77-86
<i>Эргашев Отамурод Тоштемурович</i> КИЧИК БИЗНЕСНИ МОЛИЯ-КРЕДИТ МЕХАНИЗМЛАРИ ОРҚАЛИ ҚўЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ Йўналишлари.....	87-93
<i>Matyoqubova Dilfuza Olimboyevna, Qobulov Ozodbek O'ktamboy og'li</i> MINTAQALARDA GLOBAL OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI VA QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHDA TADQIQOTNING O'RNI	94-97
<i>Isaqova Zebo Murodovna</i> DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHA BOSHQARUVI STANDARTLARI INTEGRATSIYASI.....	98-104
<i>Улашов Алибой Рашид ўғли</i> ҚОЗОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНИШИДА МИНТАҚАВИЙ ТАФОВУТЛАРНИНГ ЎРНИ	105-113

<i>Матюсупов Бунёд</i> АҚЛЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ТУРИЗМ ДЕСТИНАЦИЯЛАРИ ВА ШАҲАРЛАРДА САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ	1114-123
<i>Мухитдинова Камола Алишеровна</i> ИҚТИСОДИЁТДА ИНВЕСТИЦИОН ФАОЛИЯТИ ВА УНИ БЕЛГИЛОВЧИ ОМИЛЛАР	124-131
<i>Ҳакимов Ҳакимжон</i> ДАВЛАТ ҚИММАТЛИ ҚОҒОЗЛАРИ БЎЙИЧА ДАРОМАДЛИЛИК ЭГРИ ЧИЗИҒИНИНГ ШАКЛЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАРИ	132-141
<i>Achilova Ramziya A'zamovna</i> ISHCHI KUCHI VA UNING BANDLIGI	142-149
<i>Nasriddinova Dildora Shukrullayevna</i> OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQOTLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA MODELLARINI YARATISH	150-157
09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ	
<i>Hayridinov Abbosxon Anvarovich</i> YOSHLAR ORASIDA MAFKURAVIY TAHDIDLARNI OLDINI OLISHDA HUQUQ TARTIBOT ORGANLARINING VAZIFALARI	158-162
<i>Jurayev Alisher Tulqinboyevich</i> TA'LIMGA OID DAVLAT SIYOSATINI AMALGA OSHIRISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING IJTIMOY AHAMIYATI	163-170
<i>Бекбаев Рауф Рустамович</i> ТРАДИЦИОНАЛИЗМ В ФИЛОСОФИИ КОНФУЦИАНСТВА.....	171-176
<i>Qayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUNNING SOSIOLOGIK QARASHLARINI O'RGANISHNING METODOLOGIK JIHATLARI.....	177-183
<i>Shokirov Mubin Rustamovich</i> MILLIY O'ZLIKNI ANGLASHDA TARIXIY TAFAKKUR MADANIYATINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	184-188
<i>Нуруллаева Зулхумор Сидаматовна</i> МАҚОМ САНЪАТИ БАДИИЙ-ЭСТЕТИК ХУСУСИЯТЛАРИНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ	189-193
<i>Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна</i> “ҲУШ ДАР ДАМ” МОҲИЯТИ: МЕТАФИЗИК ТАҲЛИЛ	194-199
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLATNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI: VUJUDGA KELISH SHARTLARI, BELGILARI VA FUNKSIYALARI	200-204
10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
<i>Xolmatova Malika Ibadullayevna</i> AD'JEKTIVLI IDIOMALAR: QO'LLANILISHI, KELIB CHIQISHI VA MADANIY AHAMIYATI TAHLILI.....	205-209

<i>Olga Filippova</i> CLUSTER IMPLEMENTATION OF FUNCTIONS OF REDUNDANCY MEANS.....	210-222
<i>Эргашева Асаль Эркиновна</i> СПЕЦИФИКА РИТМИЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЗЫ МАРИНЫ ЦВЕТАЕВОЙ	223-226
<i>Xaitova Gulhayo Tovasharovna</i> TILSHUNOSLIKDA “YAQIN – UZOQ” OPPOZITSIYASINING CHOG‘ISHTIRMA TADQIQI MASALASI (ingliz va o‘zbek tillari misolida)	227-231
<i>Rustamova Dilrabo</i> ATAMALAR LUG‘ATIDA LUG‘AT MAQOLASINING TUZILISHI.....	232-241
<i>Кдырбаева Бахытгуль Кеунимжаевна</i> ПАРНЫЕ СЛОВА В КАРАКАЛПАКСКОМ ЯЗЫКЕ: ОБЗОР ОСНОВНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ.....	242-248
<i>Fayziyeva Aziza Anvarovna, Sadirova Sitara Sobirovna</i> TARJIMA MUAMMOLARINI YECHISH STRATEGIYALARI	249-253
<i>Alaudinova Dilnoza Rustam qizi</i> FRAZEOLOGIK (TURG‘UN) BIRIKMALAR VA ULARNI TARJIMA QILISH USULLARI	254-260
<i>Erdonova Muxlisa Hoshim qizi</i> ORNITONIM KOMPONENTLI MAQOLLARNING LINGVISTIK TADQIQI.....	261-265
12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР	
<i>Zaripov Mirzali Miraliyevich</i> KORRUPTSIYA MUAMMOLARINING SABABLARI VA YECHIMLARI	266-270
13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
<i>Yuldashev Mengali Ziyaduloyevich</i> BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARIDA MUSTAQIL ISHLASH KOMPITENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH.....	271-276
<i>Yarkinay Nurumbekova Anarmatovna</i> INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA MURABBIYLIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH PEDAGOGIK ZARURAT.....	277-284
<i>Sadullayev Dilmurod Baxtiyor o‘g‘li</i> INNOVATSIYA BOSHQARUV ASOSIDA BOSHQARUV XODRLARINI TAYYORLASH SIFATINI OSHIRISH OMILLARI	285-290
<i>Xudayqulova Zarifa Ummatqulovna</i> BO‘LAJAK PEDAGOGLARNI AKSIOLOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA MA’NAVIY-MA’RIFIY FAOLIYATGA TAYYORLASH IMKONIYATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	291-301
<i>Бекчанова Солиха Давлатназаровна</i> ТИББИЁТ ОЛИЙ ТАЛИМ МУАССАСАЛАРИ ТАЛАБАЛАРИДА ДИВЕРГЕНТ ТАФАККУРНИ РИВИЖОЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ИМКОНИАТЛАРИ	302-307
<i>Xasanova Gulsanam Xusanovna</i> MAGISTRATURA TALABALARING TASHKILIY-BOSHQARUV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MODEL I	308-314
<i>Allanazarov Qo‘ldosh Olimovich</i> TALABALARNING TANLAGAN KASBIY FAOLIYATI VA IJODIY QOBILIYATLARINI INTERFAOL METODLAR ORQALI RIVOJLANTIRISH	315-319

<i>Umarov Nurbek Irkinovich</i> KVEST TEXNOLOGIYASINI TA'LIM JARAYONIDA QO'LLASH ASOSLARI	320-324
<i>Буранова Мадина Уктамовна</i> ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРАДИЦИОННОГО И НЕТРАДИЦИОННОГО ВИДОВ ЧТЕНИЯ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ	325-330
<i>Зияева Хушнудабону Илхомжон кизи</i> ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ФОРМИРОВАНИЯ РЕЧЕВЫХ НАВЫКОВ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ РУССКОГО ЯЗЫКА	331-339
<i>Toshpulatova Dilraboixon Sobirjonovna</i> BIOLOGIYA FANINI O'QITISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING KREATIV QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH	340-346
<i>Madaminova Nargiza Zuxridinovna</i> YOSHLAR MA'NAVIIY MADANIYATINI YUKSALTIRISHDA IJTIMOIY FANLARNING AHAMIYATI	347-351
<i>Shomurzayeva Nasiba Xoshimovna</i> PIYODA YURISH SAYOHATLARNI TALABALAR O'RTASIDA OMMALASHTIRISH	352-356
<i>Xoliyorov Murod Shavkatovich</i> O'QUVCHI YOSHLARDA IJTIMOIY MOTIVLARNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHARTLARI.....	357-362
<i>Хамроқулова Дилнавоз</i> БОЛАЛАРДА ТАБИАТГА ДОИР ТАСАВВУР ВА ТУШУНЧАЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИ....	363-366
<i>Tursunova Shaxzoda Baxromovna</i> TEXNOLOGIYA TA'LIMI O'QITUVCHILARINING IJODKORLIK QOBILIYATI VA BOSHQARUV MAHORATINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR.....	367-373
<i>Usmonov Abdurashid Norbo'tayevich</i> O'QUVCHILARDA DEVIANT XULQ SHAKLLARINING NAMOYON BO'LISHI VA TAHLILI	374-380
<i>Ўтанов Ўткир</i> ЎЗБЕКИСТОНДА ЎҚИТУВЧИ МАЪНАВИЙ ҚИЁФАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ КОНЦЕПТУАЛ АСОСЛАРИ	381-387
<i>Kuchkarov Bahodir Tashmurodovich</i> BO'LAJAK HARBIY OFITSERLARDA UMUMMADANIY KOMPETENTLIKNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI	388-392

Yarkinay Nurumbekova Anarmatovna
Guliston davlat pedagogika
instituti P.F.F.D. (f.f.n.), dotsent
yorkinaynurum@gmail.ru.com

INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA MURABBIYLIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH PEDAGOGIK ZARURAT

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo'lajak mutaxassislarda innovatsion yondashuv asosida murabbiylik kompetensiyasini shakllantirish pedagogik zarurat ekanligi tushuntiriladi. Unda bo'lajak mutaxassislarda innovatsion yondashuv asosida murabbiylik kompetensiyasini shakllantirish mexanizmini takomillashtirish zarurati ta'lim va boshqaruv jarayonida jamiyat tomonidan belgilab berilgan qator xususiyatlarni o'z ichiga oladi. Bular mustaqil fikrlaydigan, muvaffaqiyatga intiluvchi va mustaqil shaxs rivojlanish yo'lini qura oladigan, davlat, jamiyat va ish beruvchilar talablariga javob beradigan, ijodkor, muloqotga ochiq, bitiruvchi shaxsni tayyorlash talabini bajarishda shularga e'tibor qaratiladi. Bunda innovatsion usullar, murabbiylik texnologiyalari shaxsiy va kasbiy muvaffaqiyat bilan bog'liq savollarni hal qilishda amaliy yordam beradi. Bo'lajak mutaxassislarda murabbiylik kompetensiyasini shakllantirish mexanizmini takomillashtirish vazifasini bajarishda ta'lim sifatini oshirish shartlari alohida o'rganildi.

Kalit so'zlar: innovatsiya, murabbiylik, ekspert, kompetentsiya, mexanizm, samaradorlik, mijoz, tahlil, muammo, ichki motivatsiya, xatti-harakatlar, "xaridorlar", "shikoyatchilar" va "tashrif buyuruvchilar", konstruktiv, ongli introspektsiya, Vedik murabbiyligi.

Yarkinay Nurumbekova Anarmatovna
Gulistan State Pedagogical Institute
P.F.F.D. (Ph.D.), associate professor

FORMATION OF COACHING COMPETENCE BASED ON AN INNOVATIVE APPROACH IS A PEDAGOGICAL NECESSITY

Abstract. In this article, it is explained that the formation of coaching competence in future specialists based on an innovative approach is a pedagogical necessity. In it, the need to improve the mechanism of coaching competence formation in future specialists based on the innovative approach includes a number of features set by the society in the educational and management process. these are independent thinkers, striving to achieve success and able to build an independent individual development path, meeting the requirements of the state, society and employers, creative, open to communication, attention is paid to these when fulfilling the requirement of preparing a graduate personality. In this case, innovative methods, coaching technologies provide practical help in solving questions related to personal and professional success. The conditions for improving the quality of education in the performance of the task of improving the mechanism of coaching competence formation in future specialists were studied separately.

Key words: innovation, coaching, expert, competence, mechanism, efficiency, customer, analysis, problem, internal motivation, behavior, "buyers", "complainers" and "visitors", constructive, conscious introspection, Vedic coaching.

Яркинай Нурумбекова Анарматовна
Гулистанский государственный педагогический
институт П.Ф.Ф.Д. (к.т.н.), доцент

ФОРМИРОВАНИЕ ТРЕНЕРСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА - ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ

Аннотация. В данной статье поясняется, что формирование тренерской компетентности у будущих специалистов на основе инновационного подхода является педагогической необходимостью. В нем необходимость совершенствования механизма формирования тренерской компетентности у будущих специалистов на основе инновационного подхода включает ряд особенностей, заданных обществом в образовательном и управленческом процессе. Это независимые мыслители, стремящиеся к достижению успеха и способные выстроить самостоятельный индивидуальный путь развития, отвечающие требованиям государства, общества и работодателей, творческие, открытые к общению, на них обращают внимание при выполнении требования подготовки личности выпускника. При этом инновационные методы, технологии коучинга оказывают практическую помощь в решении вопросов, связанных с личным и профессиональным успехом. Отдельно изучены условия повышения качества образования при выполнении задачи по совершенствованию механизма формирования тренерской компетентности будущих специалистов.

Ключевые слова: инновация, коучинг, эксперт, компетентность, механизм, эффективность, заказчик, анализ, проблема, внутренняя мотивация, поведение, «покупатели», «жалобники» и «посетители», конструктивный, осознанный самоанализ, Ведический коучинг.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3SI9Y2023N41>

Bizning fikrimizcha, oliy ta'lim tizimida innovatsion yondashuv asosida bo'lajak mutaxassislarda murabbiylik kompetensiyasini shakllantirish zarurati aql-zakovatli, muvaffaqiyatga intiluvchi va mustaqil shaxs rivojlanishini rejalashtiruvchi, davlat, jamiyat va ish beruvchilar talabiga javob beradigan, ijodiy, ijodiy, o'ziga xos qobiliyatli shaxsdir. muloqot uchun ochiq, kadrlar tayyorlash talablarini amalga oshirishda ko'rinadi.

2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son qarorida "...zamonaviy bilim va ko'nikmalarni puxta egallagan, insoniy sifatlari Mazkur ilmiy-tadqiqot ishi ma'lum darajada ushbu sohaga oid boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni, masalan, kasb-hunarni rivojlantirish, bu borada yangicha yondashuvlarni talab qiluvchi ta'lim usullarini qo'llash orqali amalga oshirilishini ta'minlashga xizmat qiladi. Ushbu hujjatlashtirilgan ta'lim tizimi ijodiy, ijtimoiy faol, ma'naviy boy shaxsni shakllantirish va yuqori malakali raqobatbardosh kadrlar tayyorlash uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak mutaxassislarda murabbiylik malakasini shakllantirish mexanizmini takomillashtirish, ularni kasb-hunar egallashi va muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvini amalga oshirish, ularning salomatligini har tomonlama mustahkamlash va saqlash, tayyorgarlik darajasini oshirish zarur. kasbiy faoliyat uchun. Ushbu vazifani bajarishda innovatsion yondashuvdan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Chunki innovatsion yondashuv oliy ta'lim tizimi uchun istiqbolli va istiqbolli hisoblanadi. Aynan shu sabab dissertatsiya mavzusini tanlashga asos bo'ldi.

Murabbiylik texnologiyalari asosida o'quvchilar shaxsini rivojlantirish, mehnat bozorining o'zgaruvchan ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar talabi darajasida mehnat faoliyatini amalga oshirish uchun yetarli bo'lgan kasbiy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish zarur. , shaxs, davlat va jamiyat.

Hozirgi davrda bo'lajak mutaxassislarda murabbiylik kompetensiyasini shakllantirish, kasbiy bilimlarni shakllantirish, kasbiy faoliyatga tayyorgarlikni takomillashtirish muammolarini yanada kengroq o'rganishda murabbiylik kompetentsiyalariga alohida e'tibor qaratish, ularning malakasini oshirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. talabning kasbiy faoliyatga tayyorlash imkoniyatlari, ta'lim mazmunini tanlash va kompozitsiyaga ijodiy

yondashishni talab qiladi. Bu vazifani innovatsion yondashuv asosida talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish orqali amalga oshirish mumkin.

Kasbiy shakllanish tushunchasiga N.A.Muslimov, M.X. Usmonboevalar quyidagicha: "Kasbiy shakllanish shaxs kamolotining muhim jihatlaridan biri bo'lib, u insonning faqat mehnat va kasbiy faoliyat turini tanlash bilan bog'liq bo'lgan ehtiyoj va manfaatlarini ifodalaydi. Umumiy rivojlanish barcha ehtiyojlar majmuasini, uning faoliyati tizimini ifodalaydi. borliq va o'zi bilan munosabatlar" [2].

V.V.Davidov, A.N.Leontevlar va boshqalar faoliyat tuzilishi nazariyasiga asos solgan [3], V.S. Lednev o'zining o'ziga xos tuzilishini davom ettirdi va rivojlantirdi, u "invariant" [4] deb atadi. V.S. Lednev inson faoliyatining ikkita asosiy asosiy tashkilotchisini ko'rib chiqishni taklif qildi: invariant va morfologik tashkilotchilar. O'zgarimas tarkibiy qismlar "aniq faoliyatning istalgan ko'rinishini ifodalovchi haqiqiy mavjud bo'lmagan faoliyat komponentlari" deb ta'riflanadi. "Inson faoliyatining morfologik turlari ijtimoiy hayotdagi faoliyatning real va nisbatan mustaqil shakllaridir" [4]. Bu jihatlar murabbiyning murabbiylik jihatlarida ko'rinadi. V.D. Shadrikov mehnatning mohiyatini quyidagicha izohlagan: "Mehnat, eng avvalo, inson o'zining shaxsiy faoliyatini bevosita ifodalaydigan jarayondir. U o'zi va tabiat o'rtasidagi moddalar almashinuvini muvozanatlashtiradi va tartibga soladi" [5]. V.D. Shadrikov mehnat faoliyatini quyidagi uch jihatning birligida ko'rib chiqishni taklif qildi: «Sub'yekt-samarali» («odam mehnat qurollari yordamida mehnat predmetida oldindan belgilangan o'zgarishlarni keltirib chiqaruvchi jarayon sifatida»); fiziologik (inson tanasining funksiyasi sifatida); psixologik (mutaxassisning ongli maqsadni amalga oshirish, irodasi, e'tibori, intellektual xususiyatlarining namoyon bo'lishi va boshqalar sifatida)" [4]. Shuning uchun ham mehnat faoliyati individual shaxsiy faoliyat bo'lib, uni samarali tashkil etish bilan uzviy bog'liqdir. shaxsning kasbiy shakllanish darajasi, ya'ni bo'lajak mutaxassisda murabbiylik kompetensiyalarini shakllantirishda kasbiy innovatsion yo'l-yo'riq sifati muhim ahamiyatga ega.

1. Kasbiy motivatsiya - inson ehtiyojlarining ortishi, uning faoliyatining murakkablashishi va fan-texnika taraqqiyoti tufayli imkoniyat va motivlarning kengayishi, ta'lim jarayonida kasb-hunar egallash motivatsiyasining shakllanishi;

2. Kasbiy murabbiylik - bu murabbiyning ehtiyojlarini rivojlantiruvchi, mas'uliyatli va ijodiy yondashuvni, kasbiy motivatsiyani rivojlantiruvchi, ixtisoslashuvga yo'naltirilgan yo'nalishni rivojlantiruvchi jarayonlarning alohida tarkibiy qismlarini o'zaro integratsiyalashuvida professionaldir. shakllanishiga erishish kerak;

3. Kasbiy ijodiy qobiliyatni shakllantirish – bo'lajak mutaxassislarni kasbiy tayyorgarligi, maxsus murabbiylik, nazariy bilimlar, amaliy ko'nikma va malakalar, shuningdek, ma'naviy-axloqiy kasbiy fazilatlarini asosida shaxsning o'ziga xos kasbiy faoliyati uning o'z bilimi va kasbiy mahoratiga asoslanadi. razvedka. ishonch bilan muvaffaqiyatli olib boradi. Ijodiy kasbiy fikrlash uchun fiziologik, psixologik va jismoniy tayyorgarlikni shakllantiradi.

Bo'lajak mutaxassislarda murabbiylik kompetensiyalarini shakllantirishga kasbiy yo'naltirilganlik darajasi, 2014-2015 o'quv yili bitiruvchilarining kasbiy tayyorgarligi (60110100-Pedagogika va psixologiya (qo'shimcha ta'lim o'qituvchisi), 60310900 - Psixologiya (faoliyat turlari bo'yicha)) ta'lim. yo'nalishlari, shuningdek 5A110902- Pedagogika va psixologiya ixtisosligi bo'yicha) mutaxassislik bo'yicha kasbga tayyorgarlik darajasi oliy o'quv

yurtlarining ilmiy-pedagogik, nazariy va eksperimental tahlil natijalarini tahliliy tahlil qilish bo'limida o'rganilgan. tadqiqoti tanlandi (1-jadval).

Bo'lajak mutaxassislarining o'z mutaxassisligi bo'yicha kasbiy tayyorgarlik darajasini tahlil qilish jarayonida uning quyidagicha ekanligi aniqlandi:

1. Talab darajasida – 31,95%;
2. O'rtacha darajada – 35,95%;
3. Quyi darajada - 32,1%.

Eksperimentning dastlabki bosqichida aniqlanganki, eksperimentga jalb qilingan 726 nafar TOM pedagogika ta'limi talabalaridan 232 nafari talab darajasida, 261 nafari o'rtacha darajada va 233 nafari quyi bosqichda (1-jadvalga qarang) kasbiy tayyorgarligini ko'rsatadi. darajasini oshirish kerak.

Oliy ta'lim muassasasi talabalarining tahsil olayotgan mutaxassisligi bo'yicha kasbiy tayyorgarligi, murabbiylik ko'nikmalarini egallash holati, bitiruvchilarning mutaxassisligi bo'yicha bandlik ko'rsatkichlari tahlil qilindi.

Ushbu vaziyatdan kelib chiqqan holda, kasbiy yo'naltirish shartlari, ushbu OTM ish beruvchi tashkilotlari tomonidan qo'yiladigan malaka talablari, kasbiy tayyorgarlik bo'yicha murabbiylik malakasini oshirish, ko'rsatkichlarni oshirish, OTM talabalarini samarali kasbiy shakllantirish, kasbiy faoliyatda murabbiylik ko'nikmalarini qo'llash va rivojlantirish. ishlab chiqarishga ijodiy munosabat va ongli yondashish to'g'risida qaror qabul qilish, ularning har tomonlama mukammal mutaxassis bo'lib yetishishlariga hissa qo'shish mumkin.

Talabalarining o'qiyotgan mutaxassisligi bo'yicha kasbiy tayyorgarlik darajasining holati (2020-22, 2022-23 o'quv yillari)

		Tajribada qatnashgan talabalar soni	Talabalarining ixtisoslik bo'yicha kasbiy tayyorgarlik darajasi %		
			% talab darajasida	O'rtacha %	% pastroq darajada
1	GulDU Pedagogika magistratura mutaxassisliklari	63	25,4	38,1	36,5
	GulDU pedagogika fakulteti talabalar	72	30,7	33,3	36,2
2	JDPI Pedagogika magistratura mutaxassisliklari	67	29,8	32,9	37,3
	JDPI pedagogika yo'nalishi talabalar	117	29,9	34,2	35,9
3	BuxDU pedagogika magistratura mutaxassisliklari	67	31,3	37,4	31,3
	BuxDU pedagogika talabalar	154	22,7	37,7	39,6
4	FarDU Pedagogika magistratura mutaxassisliklari	71	25,3	29,6	45,1

FarDU talabalari	pedagogika	115	24,4	34,8	40,8
Hammasi		726	27,4	34,7	37,8

Aniqlangan ko'rsatkichlardan xulosa qilish mumkin: bo'lajak mutaxassislarining murabbiylik qobiliyatlarini rivojlantirishga, kasbiy faoliyatga tayyorlashga alohida e'tibor qaratish lozim. Shuningdek, murabbiylik kompetensiyasini shakllantirish jarayoni murakkab bo'lib, bir qator psixologik, innovatsion va pedagogik shart-sharoitlar va omillarni talab qiladi. Tadqiqotda bu muammo hali to'liq ifodalanmagan.

Bugungi kunda o'quv jarayonini tashkil etishning zamonaviy shakllarini joriy etish va uning mazmunini doimiy ravishda yangilab borish, oliy ta'lim muassasalari mutaxassislarini tayyorlash sifatini tubdan oshirish, pedagogik jarayonni yangi pedagogik shakl va uslublar asosida tashkil etish, innovatsion g'oyalar, murabbiylik texnologiyalari, oliy ta'lim pedagogik ta'lim jarayonini takomillashtirish muhim va dolzarbdir.

Binobarin, kasbiy murabbiylik – bilimlarni oshirish, oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilarining kasbiy tayyorgarligi darajasini innovatsion yondashuv orqali oshirishning metodik, didaktik va uslubiy vazifalarini nazariy va amaliy jihatdan o'rganish; Murabbiylik kasbiy bilimlarini shakllantirish orqali bitiruvchilarni oliy ta'lim muassasalariga ishga joylashtirishni tashkil etish, o'quv-uslubiy majmualarni yaratish va o'quv jarayoniga tatbiq etish; pedagogik ta'lim talabalari uchun murabbiylik kompetensiyasini shakllantirish texnologiyasini ishlab chiqish va joriy etish; Ishlab chiqilgan usullardan foydalangan holda test va tajribalar o'tkazish hamda kasb-hunarga o'qitish kurslari talabalarining kasbiy faoliyati bo'yicha murabbiylik kompetensiyalarini egallashni innovatsion yondashuv asosida tashkil etish metodikasini ishlab chiqish va uni o'quv jarayoniga joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Oliy ta'lim muassasasi pedagogika bo'limi talabalarining mutaxassis sifatida kasbiy o'sishi va rivojlanishi o'z mohiyatiga ko'ra jarayon shaklida namoyon bo'ladi. Zamonaviy dunyo hayotning barcha jabhalarini qamrab olgan tez o'zgarishlar va innovatsiyalar bilan ajralib turadi. Ta'lim sohasi ham bundan mustasno emas va bu o'zgarishlar o'qitish va o'qitishning an'anaviy modellarini shubha ostiga qo'yadi. Bo'lajak mutaxassislar rivojlanayotgan dunyoga moslashish va ushbu murakkabliklarni samarali boshqarish uchun yangi vakolatlarga muhtoj bo'ladi. Ushbu ko'nikmalardan biri murabbiylik kompetensiyasi bo'lib, u doimiy o'zini-o'zi takomillashtirish va professional muhitda mukammallikka intilishning muhim tarkibiy qismidir. "Bo'lg'usi mutaxassislarda murabbiylik malakasini shakllantirish mexanizmini innovatsion yondashuv asosida takomillashtirish" deb nomlangan ushbu dissertatsiya bo'lajak mutaxassislarda murabbiylik mahoratini shakllantirish jarayonini takomillashtirish yo'llarini o'rganish va ushbu yo'nalishni chuqur o'rgatishdan iborat. Murabbiylik kompetensiyasi mutaxassisni o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish, shaxsiy va professional maqsadlariga erishish uchun yo'naltirish, qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish qobiliyatini anglatadi.

Buning uchun inson xulq-atvorini chuqur tushunish, mukammal muloqot qobiliyatlari va motivatsiya qilish qobiliyati talab etiladi. Biroq, bu kompetensiyalarni rivojlantirishning hozirgi yondashuvlari ko'pincha muvaffaqiyatsizlikka uchraydi, amaliyotga emas, balki nazariyaga e'tibor qaratadi va individual o'quvchilarning o'ziga xos ta'lim uslublari va imkoniyatlarini hisobga olmaydi. Binobarin, murabbiylik kompetensiyasini shakllantirish mexanizmlarini qayta ko'rib chiqish va takomillashtirish zarurati tug'iladi.

Innovatsion yondashuv nuqtai nazaridan ushbu dissertatsiya innovatsion strategiyalar va murabbiylik kompetensiyalarining kombinatsiyasi kompetensiyani rivojlantirish uchun yanada samarali va samarali modelga qanday olib kelishi mumkinligini ko'rib chiqadi. Innovatsion yondashuv ijodkorlikni rivojlantirish, muammolarni hal qilish va umrbod ta'lim olish uchun zamonaviy texnologiyalar, zamonaviy metodologiyalar va yangi g'oyalardan foydalanishni o'z ichiga oladi. U an'anaviy donolikka qarshi chiqadi, ochiq fikrlashni rag'batlantiradi va innovatsiya nafaqat olqishlanadigan, balki nishonlanadigan muhitni targ'ib qiladi.

Bu jihatlarni murabbiylik kompetensiyasini shakllantirishda qo'llash ta'limga yanada moslashuvchan, sezgir va samarali yondashuvni rivojlantirishga alohida e'tibor beradi. Bu esa bo'lajak mutaxassislarning nafaqat bilim iste'molchisi, balki o'quv jarayonining faol ishtirokchisi bo'lib, boshqalarga yo'l-yo'riq ko'rsata oladigan va turli sharoitlarda o'rganishni osonlashtirishini ta'minlaydi.

Dissertatsiya bir nechta bo'limlardan iborat bo'lib, ularning har biri tadqiqot mavzusining muhim jihatini ko'rib chiqadi. U murabbiylik kompetensiyasining nazariy asosini yaratish, uning asosiy elementlarini o'rganish va kelajakdagi mutaxassislar uchun nima uchun muhim kompetensiya ekanligini muhokama qilishdan boshlanadi. Keyingi boblarda biz ushbu vakolatlarni rivojlantirishning mavjud usullari va mexanizmlarini ko'rib chiqamiz, ularning imkoniyatlari va bugungi kunda takomillashtirish zarurligini ko'rib chiqamiz.

Bitiruv malakaviy ishining asosi murabbiylik mahoratini shakllantirishga innovatsion yondashuv taqdimoti bilan tavsiflanadi. Unda qo'llanilishi mumkin bo'lgan turli innovatsion strategiyalar muhokama qilinadi, masalan, onlayn murabbiylik platformalari kabi texnologiyaga asoslangan echimlardan Neyro-lingvistik dasturlash (NLP) kabi psixologik usullargacha. U ushbu strategiyalarni murabbiylik malakasini rivojlantirish jarayoniga integratsiyalashning keng qamrovli modelini taqdim etadi.

Keyingi bobda dissertatsiya taklif etilayotgan modelning amaliy qo'llanilishi ko'rib chiqildi, model amalga oshirilgan tizimning mohiyati aks ettirildi va natijalar muhokama qilindi. Bu g'oyalar va amaliyotlar haqiqiy innovatsion yondashuv samaradorligini aniq isbotlaydi va uni yanada rivojlantirish va takomillashtirishning didaktik imkoniyatlarini ko'rsatadi. Tadqiqot jarayonida biz ushbu sohadagi oldingi potentsial o'zgarishlarni o'rganib chiqdik, hozirgi tendentsiyalardan kelib chiqib, mumkin bo'lgan yutuqlarni prognoz qildik va maqsad va vazifalar tizimini ishlab chiqdik. Tadqiqotimiz davomida biz murabbiylik malakasini shakllantirish sohasida uzluksiz izlanish va takomillashtirish mexanizmiga yo'naltirilgan keyingi tadqiqotlar uchun yo'l xaritasini belgilab oldik. Tadqiqotimizda bo'lajak mutaxassislarda murabbiylik kompetensiyasini shakllantirishni tushunish va takomillashtirish maqsadida katta hajmdagi muhim nazariy ma'lumotlar va amaliy ishlar o'rganildi va tahlil qilindi. Nazariyani har tomonlama o'rganish, innovatsion strategiyalarni o'rganish va qo'llash orqali u ta'limda murabbiylik kompetensiyasini rivojlantirishga ko'proq hissa qo'shadi. Eng muhimi, bu bo'lajak mutaxassislarda murabbiylik mahoratining muhimligini yana bir bor tasdiqlaydi va boshqalarga yo'l-yo'riq ko'rsatish, ilhomlantirish va rag'batlantirish qobiliyati doimiy o'zgarib turadigan dunyoda barqaror qiymatga ega bo'lish mahorati ekanligini ko'rsatadi.

Global ish muhitining landshafti texnologiyaning eksponentsial rivojlanishi tufayli tez o'zgarib borayotganligi sababli, bo'lajak mutaxassislar uchun ko'nikmalar va malaka oshirish

mexanizmlarini ta'minlash juda muhimdir. Mutaxassislar uchun muhim deb hisoblangan ko'plab ko'nikmalar orasida murabbiylik malakasi muhim hisoblanadi. Ushbu mahorat o'rganishni osonlashtirish, boshqalarni mukammallikka ilhomlantirish va ularning rivojlanish jarayonlarini boshqarish, o'zlarining professional sayohatlaridagi qiyinchiliklar va murakkabliklarni boshqarish qobiliyatini o'z ichiga oladi.

Murabbiylik malakasining ahamiyati uning asosiy tamoyillari bo'lib, ular ishchi kuchining rivojlanayotgan dinamikasiga mos keladi. Bu nafaqat rahbarlik, balki avtonomiya va o'zini o'zi boshqarish madaniyatini ham o'z ichiga oladi. Biroq, ta'lim va ko'nikmalarni rivojlantirishning an'anaviy paradigmalari ko'pincha bunday vakolatlarni samarali shakllantirish uchun etarli emas. Bu bo'lajak mutaxassislarda murabbiylik mahoratini shakllantirishga innovatsion yondashuvni, texnologik taraqqiyotni, zamonaviy pedagogik nazariya va amaliyotni murabbiylik tamoyillari bilan uyg'unlashtirgan yondashuvni talab qiladi.

Innovatsion yondashuv an'anaviy pedagogik metodologiyalarni buzish va ta'lim jarayonida moslashuvchanlik, ijodkorlik va moslashuvchanlikni singdirishga qaratilgan. U faol ta'lim, o'quvchiga yo'naltirilgan o'qitish, hamkorlikda o'rganish va texnologiya integratsiyasini o'z ichiga oladi va shu bilan tanqidiy fikrlashni, muammolarni hal qilishni va umrbod ta'limni rivojlantiruvchi muhitni yaratadi. Murabbiylik kompetensiyasini shakllantirishga innovatsion yondashuv, shuningdek, o'z-o'zini boshqarish tamoyillariga asoslanadi, o'rganish mas'uliyatini talabalarning o'ziga yuklaydi, qaror qabul qilishda va jamoada muammolarni hal qilishda yordam beradi - bu murabbiylikning ajralmas qismidir. kompetentsiya.

Uslubiy asos nuqtai nazaridan innovatsion yondashuv murabbiylik malakasini egallashga ko'maklashishga qaratilgan bir qator amaliyotlarni o'z ichiga oladi. Ana shunday metodikalardan biri eksperimental ta'lim bo'lib, unda talabalar an'anaviy ta'lim muhitidan tashqarida bevosita tajriba asosida bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladilar. U shaxs uchun o'quv jarayoniga qaratilgan bo'lib, unda talabaning tajribasi ko'rib chiqiladi, tahlil qilinadi va keyingi o'rganish va malaka oshirish uchun baholanadi. Buni bugungi kunda oliy ta'lim muassasalarida keng joriy etilayotgan, 4K tamoyiliga mos "4+2", "+1", "3+3" dasturlari mazmun-mohiyatida ham ko'rish mumkin. Bu harakatlarning barchasi bitiruvchilarda kasbiy kompetensiyani shakllantirishning asosiy shakli va tamoyili sifatida tan olingan.

So'nggi o'n yil ichida keng ko'lamli tadqiqotlar va nashrlar murabbiylik va boshqaruvchi murabbiylikning nuanslarini o'rganib chiqdi. Garchi bu matnlar qimmatli tushunchalarni taqdim etsa-da, ular ko'pincha integratsiyalashgan istiqbolni taqdim eta olmaydi. Ushbu murabbiylikning o'ziga xos xususiyati va mentorlik, yordam berish va maslahat kabi tegishli sohalar bilan o'xshashliklari bilan bog'liq jiddiy noaniqliklar mavjud.

Ushbu muammolarni hisobga olgan holda, biz murabbiylik malakasini oshirishga innovatsion yondashuv muhim deb hisoblaymiz. Ushbu yondashuv mutaxassislarda murabbiylik qilish uchun aniq kompetentsiya modelini ishlab chiqishga qaratilgan bo'lishi kerak. Bunday model butun murabbiylik jarayonini ifodalaydi, vakolatlarni aniq belgilaydi va muvaffaqiyatni o'lchash mezonlarini belgilaydi.

Murabbiylikni tegishli faoliyatdan farqlash orqali biz uning o'ziga xos xususiyatlari va qiymat taklifini aniqlab olishimiz mumkin. Bu demarkatsiya, shuningdek, bo'lajak mutaxassislarning aniq belgilangan malaka va tajriba to'plamiga ega bo'lishini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, an'anaviy ravishda tashkilotlarda rivojlanish vositasi sifatida qaraladigan murabbiylik ko'pincha o'z cheklovlariga ega. Asosan amaliyot, tajriba va bilimga tayanadigan murabbiylik yondashuvi ba'zan kengroq tashkiliy strategiyalarga mos kelmasligi mumkin. Ijrochilar murabbiyligining salohiyati shu yerda yotadi, u kengroq xizmat ko'lamini bilan jamoaning strategik qarashlari va madaniyati bilan chambarchas bog'lanishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak mutaxassislarda murabbiylik kompetensiyasini shakllantirishga innovatsion yondashuv kompleks va yaxlit strategiyani talab qiladi. Ushbu strategiya ilg'or tadqiqotlarni, boshqaruvchi murabbiylikni tegishli sohalardan aniq farqlashni va muvaffaqiyat uchun kompetentsiya va mezonlarni belgilaydigan mustahkam modelni o'z ichiga olishi kerak. Shunday qilib, biz bo'lajak mutaxassislar o'zlarining kasbiy salohiyatiga samarali hissa qo'shish uchun yaxshi jihozlangan bo'lishini ta'minlay olamiz.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Vospitay svoeyego lidera, kak naxodit, razvivat i uderjivat v organizatsii talantlivыx rukovoditeley. \ Per. s angl.-M.: Izdatelskiy dom "Vilyams", 2002.- 416 s.
2. Nurumbekova, Y. (2021). Training of future teachers to professional educative activity on the basement. Journal of Central Asian Social Studies, 2(01), 66-74.
3. Ya. Nurumbekova. "Personal psychology and coaching" training manual 70110102— Prepared for the master's degree in pedagogy and psychology— Gulistan: GulDU, 2022. - 285 p.
4. Ya. Nurumbekova monograph "Prospects of coach training and coaching". GulDU. 2023y-145b.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5/9 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).